

Патриотизъм, национализъм и настроения към ромския етнос в България

Пламена Стоянова

Литература

Алтермат, Урс 1998: *Етнонационализмът в Европа*. София: Оксиарт [orig.: Urs Altermatt. *Das Fanal from Sarajevo. Ethnonacionalismus in Europa*].

Ангелова, Камелия (съст.) 2002: *Малцинствата в медиите: медийни практики и политики*. София: Проект „Права на човека“ [Kameliya Angelova (sast.) 2002: *Maltsinstvata v mediite: mediyni praktiki i politiki*. Sofia: Proekt „Prava na choveka“].

Брубейкър, Роджърс 2004: *Национализмът в нови рамки. Националната общност и националният въпрос в Нова Европа*. София: Социо Оптики [orig.: Rogers Brubaker. *Nationalism Reframed. Nationhood and the Nation Question in the New Europe*].

Велев, Григор 2005: *Национализмът*. София: Знание [Velev, Grigor 2005: *Natsionalizmat*. Sofia: Znanie].

Гелнър, Ърнест 1999: *Нации и национализъм*. София: Лик [orig.: Ernest Gellner. *Nations and Nationalism*].

Гълъбов, Антон 1996: Етническа идентичност и социална интеграция. – *Социологически проблеми*, № 2, 45–54 [Galabov, Anton 1996: *Etnicheska identichnost i sotsialna integratsiya*. – *Sotsiologicheski problemi*, No. 2, 45–54].

Жечева, Кристина 2007: „Атака“ – между национализма и популизма. – В: *Политически изследвания*, № 3, 49–68 [Zhecheva, Kristina 2007: „Ataka“ – mezhdu natsionalizma i populizma. – In: *Politicheski izsledvaniya*, No. 3, 49–68].

Иванова, Евгения 2007: *Балканите: съжителство на вековете. Изследване върху (не)състояването на балканската модерност*. София: Издателство на Нов български университет [Ivanova, Evgeniya 2007: *Balkanite: sazhitelstvo na vekovete. Izledvane varhu (ne)sastoyavaneto na balkanskata modernost*. Sofia: Izdatelstvo na Nov bulgarski universitet].

Кънев, Красимир, Диляна Ангелова 2019: *Престъпления, подбудени от предразсъдъци*. София: Български хелзинкски комитет [Kanev, Krasimir, Dilyana Angelova 2019: *Prestapleniya, podbudeni ot predrazsadatsi*. Sofia: Bulgarski helzinski komitet].

Митева, Полимера 2017: *Етническите предразсъдъци в контекста на междугруповите отношения*. Дисертационен труд. София: СУ „Св. Климент Охридски“ [Miteva, Polimera 2017: *Etnicheskite predrazsadatsi v konteksta na mezhdugrupovite otnosheniya*. Disertatsionen trud. Sofia: SU „Sv. Kliment Ohridski“].

Накова, Албена 2010: *Общуването между българи, турци и роми. Когнитивни аспекти*. София: Аскони – издат [Nakova, Albena 2010: *Obshtuvaneto mezhdur bulgari, turtsi i romi. Kognitivni aspekti*. Sofia: Askoni – izdat].

Национален план за действие по десетилетието на ромското включване [Natsionalen plan za deystvie po desetiletieto na romskoto vklyuchvane]. – https://ec.europa.eu/migrant-integration/library-document/nacionalen-plan-za-deystvie-po-desetiletieto-na-romskoto-vklyuchvane-2005-2015-0_en (01.07.2023).

Петков, Кръстьо, Георги Фотев 1990: *Етническият конфликт в България 1989. Социологически архив*. София: Партиздат [Petkov, Ktastyo, Georgi Fotev 1990: *Etnicheskiyat konflikt v Bulgaria 1989. Sotsiologicheski arhiv*. Sofia: Partizdat].

Смит, Антъни 2000: *Националната идентичност*. София: Кралица Маб [orig.: Anthony Smith. *National Identity*].

Стоянова, Пламена 2017: *Циганите в годините на социализма. Политиката на българската държава към циганското малцинство (1944–1989)*. София: Парадигма [Stoyanova, Plamena 2017: *Tsiganite v godinite na sotsializma. Politikata na bulgarskata darzhava kam tsiganskoto maltsinstvo (1944–1989)*. Sofia: Paradigma].

European Roma Right Center 1997: *Profession: Prisoner in Bulgaria*. Country Report Series 6.

European Roma Right Center 2000: *Campland. Racial Segregation of Roma in Italy*. Country Report Series 9.

European Roma Right Center 2001: *State of Impunity. Human Rights Abuse of Roma in Romania*. Country Report Series 10.

European Roma Right Center 2002: *The limits of Solidarity. Roma in Poland after 1989*. Country Report Series 11.

European Roma Right Center & Greek Helsinki Monitor 2003: *Cleaning Operations. Excluding Roma in Greece*. Country Report Series 12.

European Roma Right Center 2004: *The Non – Constituents. Rights Deprivation of Roma in Post–Genocide Bosnia and Herzegovina*. Country Report Series 13.

European Roma Right Center 2005: *Always Somewhere Else. Anti-Gypsism in France*. Country Report Series 15.

European Roma Right Center 2006: *Proceedings Discontinued. The Inertia of Roma Rights Change in Ukraine*. Country Report Series 16.

Интернет източници

Анев, Ивайло 2016: Хиляди на бунт пред махалата в Раднево, искат изселване на ромите [Anev, Ivaylo 2016: Hilyadi na bunt pred mahalata v Radnevo, iskat izselvane na romite]. – https://www.actualno.com/actualno/gyrmen-grymna-a-sega-kakvo-news_481371.html (02.07.2023).

„Атака“ агитира с брошура „Циганската престъпност – опасност за държавата“ [„Атака“ agitira s broshura „Tsiganskata prestapnost – opasnost za darzhavata“].

https://www.dnevnik.bg/izbori2011/2011/09/27/1164192_ataka_agitira_s_broshura_ciganskata_prestupnost_-/ (03.07.2023).

„Атака“: Връщане на смъртното наказание и незабавно разрушаване на гетата [„Атака“: Vrashtane na smartното nakazanie i nezabavno razrushavane na getata]. – <https://www.mediapool.bg/ataka-vrashtane-na-smartното-nakazanie-i-nezabavno-razrushavane-na-getata-news184395.html> (03.07.2023).

Атака спечелила най-много от размириците след Катунница [Атака spechelila nay-mnogo ot razmiritsite sled Katunitsa]. – <https://www.pariteni.bg/novini/novini/ataka-spechelila-naj-mnogo-ot-razmiricite-sled-katunica-167299> (03.07.2023).

Безредици по време на протестите за Катунница в страната [Bezreditsi po vreme na protestite za Katunitsa v stranata]. – <https://www.vesti.bg/bulgaria/obshtestvo/bezredici-po-vreme-na-protestite-za-katunica-4151491> (01.07.2023).

Бенишева, Даниела 2017: „Да живее България“ – филм за всички нас [Benisheva, Daniela 2017: „Da zhivee Bulgaria“ – film za vsichki nas]. – <https://new.bnr.bg/shumen/post/100895137> (01.07.2023).

Борисов и Първанов се заеха със спешно спасяване на етническият мир [Borisov i Parvanov se zaeha sas speshno spasyavane na etnicheskiya mir]. – <https://www.mediapool.bg/borisov-i-parvanov-se-zaeha-sas-speshno-spasyavane-na-etnicheskiya-mir-news184374.html> (03.07.2023).

Борисов: Полицията изпусна ситуацията в Катунница [Borisov: Politsiyata izpusna situatsiyata v Katunitsa]. – <https://www.mediapool.bg/borisov-politsiyata-izpusna-situatsiyata-v-katunitsa-news184355.html> (03.07.2023).

България е осъдена да плати 118000 евро на ромите, изгонени от Войводиново [Bulgaria e osadena da plati 118000 evro na romite, izgoneni ot Voyvodinovo]. – <https://www.24chasa.bg/bulgaria/article/12712784> (03.07.2023).

БХК с критика към Москов за „расистка заплаха“ [ВНК s kritika kam Moskov za „rasistka zaplaha“]. – https://www.standartnews.com/balgariya-obshtestvo/bhk_s_kritika_kam_moskov_za_rasistka_zaplaha-265642.html (28.10.2023).

Велева, Дамяна 2023: „Сипват жлъч“. Как ромска активистка уличи ВМРО в дискриминация [Veleva, Damyana 2023: „Sipvat zhlach“. Kak romska aktivistka ulichi VMRO v diskriminatsiya]. – <https://tinyurl.com/33rc3vr2> (03.07.2023).

Да живее България, трейлър, реж. Адела Пеева [Da zhivee Bulgaria, treylar, rezh. Adela Peeva]. – <https://www.youtube.com/watch?v=M156swbsVNo> (02.07.2023).

„Да живее България“ – новият филм на Адела Пеева [„Da zhivee Bulgaria“ – noviyat film na Adela Peeva]. – <https://bnt.bg/bg/a/da-zhivee-blgariya-noviyat-film-na-adela-peeveva> (01.07.2023).

„Ди Пресе“: Арестът на Цар Киро след погрома показва безпомощност на правителството [„Di Prese“: Arestat na Tsar Kiro sled pogroma pokazva bezpomoshtnost na pravitelstvoto]. – <https://www.mediapool.bg/v-ns-nazryava-spor-koi-nosi-otgovornost-za-sluchiloto-se-v-katunitsa-news184468.html> (03.07.2023).

Денят с В. Дремджиев [Denyat s V. Dremdzhiiev]. – <https://www.youtube.com/watch?v=puf4otfeLDA> (14.06.2023).

До 2040 ромите ще бъдат повече от българите [Do 2040 godina romite shte badat poveche ot bulgarite]. – <https://banker.bg/2015/03/09/do-2040-godina-romite-shte-budat-poveche-ot-bulgarite/> (01.07.2023).

Донев, Камен 2014: Нека говорят [Donev, Kamen 2014: Neka govoryat]. – https://www.youtube.com/watch?v=DtuVnM_lx9g (01.07.2023).

Жандармерията удържа протеста в Гърмен да не нахлуе в ромската махала [Zhandarmeriyata udarzha protesta v Garmen da ne nahlue v romskata mahala]. – <https://www.mediapool.bg/zhandarmeriyata-udarzha-protesta-v-garmen-da-ne-nahlue-v-romskata-mahala-news234824.html> (03.07.2023).

Жерон Шокенбрук: Разтревожени сме от вълната антиромски настроения в България [Zheron Shokenbruk: Raztrevozheni sme ot valnata antiromski nastroeniya v Bulgaria]. – <https://bnr.bg/post/100036915/jeron-shokenbruk-raztrevojeni-sme-ot-vylnata-antiromski-nastroeniya-v-bylgariya> (28.06.2023).

Забрана на ПП „Възраждане“ [Zabrana na PP „Vazrazhdane“]. – <https://www.peticia.com/405236?fbclid=IwAR22hdUUpxqNHl4eK5Q8LFDsovAArfqa4BUX5KpDcV7mHdCr5HgZDi-cQM> (14.07.2023).

И военни се включиха в поредния протест във Войводино [I voenni se vklyuchiha v poredniya protest vav Voyvodino]. – <https://www.mediapool.bg/i-voenni-se-vklyuchiha-v-poredniya-protest-vav-voivodino-news288497.html> (03.07.2023).

И ОССЕ ни разкритикува за бунта срещу Цар Киро [I OSSE ni razkritikuva za bunta sreshtu Tsar Kiro]. – <https://novini.bg/sviat/eu/25919> (01.07.2023).

Каракачанов нареди разчистване на ромските къщи във Войводиново [Karakachanov naredi razchistvane na romskite kashti vav Voyvodinovo]. – <https://www.mediapool.bg/karakachanov-naredi-razchistvane-na-romskite-kashti-vav-voivodinovo-news288315.html> (05.07.2023).

К. Каракачанов: Ромите в Гърмен са заселени там, за да гласуват за ДПС [K. Karakachanov: Romite v Garmen sa zaseleni tam, za da glasuvat za DPS]. – <https://faktor.bg/bg/articles/novini/balgariya/k-karakachanov-romite-v-garmen-sa-zaseleni-tam-za-da-glasuvat-za-dps-50337> (03.07.2023).

Кой е Кирил Рашков? [Koy e Kiril Rashkov?]. – https://bntnews.bg/bg/a/60957-koj_e_kiril_rashkov (28.06.2023).

Кой е Кирил Рашков – Цар Киро? [Koy e Kiril Rashkov – Tsar Kiro?]. = <https://dariknews.bg/novini/komentar/koj-e-kiiril-rashkov-car-kiro-780560> (01.07.2023).

Контрера, Карлос 2023: Усещате ли как ни душат в модерния тоталитаризъм. [Kontrera, Karlos 2023: Useshtate li kak ni dushat v moderniya totalitarizam]. – <https://tinyurl.com/yfd3zhcm> (03.07.2023).

Конфликтът в Катунца тлеел отдавна, футболни агитки се били насочили натам (допълнена в 18.07) [Konfliktat v Katunitsa tleel ot davna, futbolni agitki se bili nasochili natam (dopalnena v 18.07)]. = https://www.dnevnik.bg/bulgaria/2011/09/24/1161869_konfliktut_v_katunica_tleel_otdavna_futbolni_agitki_se/# (01.07.2023).

Костов, Емил 2016: В „Ден след ден“ – протести и права [Kostov, Emil 2016: V „Den sled den“ – protesti i prava]. – <https://bnr.bg/plovdiv/post/100688774/v-den-sled-den-protesti-i-prava> (02.07.2023).

Лисицов, Лъчезар 2023: БХК и 56 роми, изгонени от домовете си, осъдиха България – правителството им плати 118000 евро [Lisitsov, Lachezar 2023: BHK i 56 romi, izgoneni ot domovete si, osadiha Bulgaria – pravitelstvoto im plati 118000 evro]. – https://www.flagman.bg/article/286383#google_vignette (02.07.2023).

Лозанов, Георги 2011: Медиите лесно могат да се превърнат в трибуна на насъскването [Lozanov, Georgi 2011: Mediite lesno mogat da se prevarnat v tribuna na nasaskvaneto]. – <https://bnr.bg/post/100036138/georgi-lozanov-mediite-lesno-mogat-da-se-prevyrnat-v-tribuna-na-nasaskvaneto> (28.06.2023).

Марчев, Георги 2011: Сблъсъци в центъра на София на финала на протеста за Катунца (видео) [Marchev, Georgi 2011: Sblasatsi v tsentara na Sofia na finala na protesta za Katunitsa (video)]. – https://www.dnevnik.bg/video/2011/09/27/1163473_sblusuci_v_centura_na_sofiaa_na_finala_na_protesta_za/?login_refresh=1#=# (02.07.2023).

Миролюба Бенатова: В Катунца умишлено ме дискредитираха [Mirolyuba Benatova: V Katunitsa umishleno me diskreditiraha]. – <https://novini.bg/bylgariya/obshtestvo/24188> (01.07.2023).

Общинар от Варна: Циганите са подчовеци и паразити [Obshtinar ot Varna: Tsiganite sa podchovetsi i paraziti]. – <https://clubz.bg/5230-obshtinar-ot-varna-tsiganite-sa-podchovetsi-i-paraziti> (03.07.2023).

ООН осъди антиромските демонстрации в България [OON osadi antiromskite demonstratsii v Bulgaria]. – https://www.dnevnik.bg/evropa/prava_v_es/2011/10/04/1168522_oon_osudi_antir_omskite_demonstracii_v_bulgariia/ (01.07.2023).

Оруел, Джордж 2013: Бележки за национализма. Либерален преглед [orig.: George Orwell. Notes on Nationalism]. – <https://www.librev.com/index.php/2013-03-30-08-56-39/discussion/politics/2083-2013-06-11-09-27-32> (01.07.2023).

Паунова, Полина, Красен Николов 2011: В НС назрява спор: кой носи отговорност за случилото се в Катунца [Paunova, Polina, Krasen Nikolov 2011: V NS nazryava spor: koy nosi otgovornost za sluchiloto se v Katunitsa]. –

<https://www.mediapool.bg/v-ns-nazryava-spor-koi-nosi-otgovornost-za-sluchiloto-se-v-katunitsa-news184468.html> (03.07.2023).

56000 подкрепят във „Фейсбук“ арестуваните в Катунца [56000 podkrepyat vav „Facebook“ arestuvanite v Katunitsa]. – <https://bnr.bg/post/100035927/56-000-podkrepyat-vyv-feisbuk-arestuvanite-v-katunica> (28.06.2023).

Протестиращите запалиха къщи на Цар Киро [Protestirashtite zapaliha kashti na Tsar Kiro]. – <https://www.mediapool.bg/protestirashtite-zapaliha-kashti-na-tsar-kiro-news184331.html> (03.07.2023).

Проф. Петър Иванов: Ставаме циганска държава, харчим 4 млрд. за издръжка на плодовитите роми [Prof. Petar Ivanov: Stavame tsiganska darzhava, harchim 4 mlrd. za izdrazhka na plodovitite romi]. – <https://faktor.bg/bg/articles/novini/balgariya/prof-petar-ivanov-stavame-tsiganska-darzhava-harchim-4-mlrd-za-izdrazhka-na-plodovitite-romi-18974> (01.07.2023).

Райчева, Ружа 2023: „Възраждане“ попречи на Явор Божанков да се изкаже в парламента [Raycheva, Ruzha 2023: „Vazrazhdane“ poprechiha na Yavor Bozhankov da se izkazhe v parlamenta]. – <https://offnews.bg/politika/vazrazhdane-poprechiha-na-iavor-bozhankov-da-se-izkazhe-v-parlamen-802422.html> (07.06.2023).

Ромите напуснаха България [Romite napusnaha Bulgaria]. – <https://www.capital.bg/biblioteka/6220-kapital-broy-27/> (03.07.2023).

Скандал в ЕП: Наказват Джамбазки заради нацистки поздрав [Skandal v EP: Nakazvat Dzhambazki zaradi natsistki pozdrav]. – <https://www.bgonair.bg/a/4-world/255906-skandal-v-ep-nakazvat-dzhambazki-zaradi-natsistki-pozdrav-video> (03.07.2023).

Световните агенции: Засилва се етническото напрежение в България [Svetovnite agentsii: Zasilva se etnicheskoto naprezhenie v Bulgaria]. – <https://bnr.bg/post/100036039/svetovnite-agencii-zasilva-se-etnicheskoto-naprezhenie-v-byulgariya> (01.07.2023).

След боя на пътя в Раднево: Рокери срещу роми [Sled boya na putya v Radnevo: Rokeri sreshtu romi]. – <https://www.vesti.bg/bulgaria/sled-boia-na-putia-v-radnevo-rokeri-sreshtu-romi-6053332> (02.07.2023).

Социалният мир се провокира с политическа цел [Sotsialniyat mir se provokira s politicheska tsel]. – <https://www.mediapool.bg/sotsialniyat-mir-se-provokira-s-politicheska-tsel-news184443.html> (01.07.2023).

Спасов, Спас 2020: Лидерът на „Възраждане“ – новият Волен [Spasov, Spas 2020: Liderat na „Vazrazhdane“ – noviyat Volen]. – https://www.dnevnik.bg/bulgaria/2020/02/08/4022081_liderut_na_vuzrajthane_-_noviiat_volen/ (01.07.2023).

Стотици протестиращи обградиха циганската махала в Раднево [Stotitsi protestirashti obgradiha tsiganskata mahala v Radnevo]. – <https://novini.bg/byulgariya/obshtestvo/351157> (01.07.2023).

„Циганският въпрос“ [„Tsiganskiyat vapros“]. – <https://vmro.bg/category/ciganskiat-vapros/> (03.07.2023).

Ще гръмне ли държавата след Гърмен? [Shte gramne li darzhavata sled Garmen?]. – <https://tinyurl.com/5anz9uek> (01.07.2023).

Янкулова, Диана 2011: Константин Пенчев: Не вярвам, че протестите в големите градове са спонтанни [Yankulova, Diana 2011: Konstantin Penchev: Ne vyarvam, che protestite v golemite gradove sa spontanni]. – <https://bnr.bg/post/100036056/konstantin-penchev-ne-vyarvam-che-protestite-v-golemite-gradove-sa-spontanni> (03.07.2023).

Интервюта

Интервю с П. Г. мъж. 40 год. Раднево, 2023 г.

Интервю с Г. Й., жена, ок. 40 год., Пловдив, 2021 г.

Фокус група – жители и кмет, с. Войводиново, 2019 г.

Фокус група – калайджии, с. Войводиново, 2019 г.

Пламена Стоянова
Институт за етнология и фолклористика
с Етнографски музей
Българска академия на науките
ул. „Московска“, № 6А
София 1000, БЪЛГАРИЯ
flame1228@gmail.com